

Socialdepartementet

Enheten för socialtjänst och
funktionshinderspolitik

s.remissvar@regeringskansliet.se

Remittering av promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13)

Famna, riksorganisationen för idéburen välfärd, har cirka 100 medlemmar som alla bedriver välfärd utan vinstsyfte. Famnas medlemmar har lång erfarenhet av att erbjuda medborgare och medmänniskor sociala tjänster, kvalificerad vård, arbetsmarknadspolitiska insatser och individuell omsorg utan vinstutdelningssyfte.

Famna ser positivt på ett socialtjänstdataregister som kan bidra till den fortsatta utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst. Tillgången till nationell statistik inom socialtjänsten är ett viktigt underlag för att kunna följa upp, analysera och utvärdera socialtjänstens insatser och arbetssätt och på sikt utveckla och förbättra insatser som socialtjänsten tillhandahåller invånarna. Betydelsen av nationell statistik som kunskapsunderlag har påtalats under lång tid. Registret är av stor vikt, samtidigt vill Famna påminna om att registret som är under uppbyggnad inte ska utgöra en allt för tung administrativ börda för idéburna utförare i välfärden.

Nedan Famnas kommentarer till de konkreta förslagen och bedömningarna

11.4 En utvidgad uppgiftsskyldighet i det samlade regelverket för socialtjänstdataregister

11.4.1 Behov av att samla in uppgifter från både offentliga och privata aktörer

Vår bedömning: En skyldighet att lämna uppgifter till ett socialtjänstdataregister bör omfatta både offentliga och privata aktörer som bedriver verksamhet inom socialtjänsten eller enligt LSS.

Famna avstryker detta förslag, och delar inte bedömningen. Famna anser att uppgiftsskyldigheten ytterst bör åläggas den offentliga parten, kommunen eller i vissa fall regionen och att denna i sin tur inhämtar uppgifter från enskilda utförare till socialtjänstdataregistret.

Famna är medveten om att utredningen övervägde två alternativ. Antingen ålägg både offentliga och privata aktörer som bedriver verksamhet inom socialtjänsten en skyldighet att lämna uppgifter till Socialstyrelsen, eller att rikta uppgiftsskyldigheten till kommunerna att lämna in uppgifter som härrör både från den egna verksamheten och från utförare i annan regi.

Utredningen nämner kommunernas grundläggande huvudansvar för uppgifter inom socialtjänsten. I rollen som uppdragsgivare innehar kommunen den information som utredningen förslår ska ingå i registret. Utredningen betonar vikten av att uppgifter som samlas in till ett socialtjänstdataregister måste vara enhetligt definierade på en tillräckligt detaljerad nivå och möjliga att systematiskt hämta in från dokumentationen i socialtjänstens verksamhet. Detta kräver ett omfattande omställningsarbete som oundvikligen åligger kommunerna i rollen som offentliga utförare, uppdragsgivare och ytterst ansvariga för socialtjänstens uppgifter. Famna anser inte att ytterligare ansvar på idéburna utförare ska lagstiftas då det riskerar att innebära dubbelarbete, bristande kvalitet samt otydlighet kring ansvaret mellan uppdragsgivare och utförare.

Famna anser att väsentliga uppgifter för registret bör regleras i avtal snarare än att åligga utförarna enligt lag. Visserligen kommenterar utredningen att uppgiftsfördelningen kan skilja sig mellan kommuner, men Famna menar att i takt med registrets framväxt riskerar den administrativa bördan att öka för de idéburna utförarna.

För aktörer med verksamhet i olika kommuner kan det dessutom innebära ytterligare krav om utformningen och tolkningen av hur uppgifterna ska tillhandahållas blir olika.

Även socialtjänstdatautredningens betänkande uttrycker att det inte ska införas en separat uppgiftsskyldighet för privata utförare, utan att det bör åligga socialnämnderna att hämta in uppgifter från enskilda aktörer och leverera dem vidare till Socialstyrelsen. Enligt utredningens mening skulle en sådan ordning främja kommunernas överblick över socialtjänstverksamheten. Dessutom finns det skäl att anta att en större andel uppgiftslämnare ökar risken för att data inte samlas in samt är av varierande kvalitet och ej likvärdig.

I kapitel 10 med rubriceringen konsekvenser framkommer det att förslaget kommer medföra en ökad arbetsbörda och nödvändiga anpassningar för kommuner samt statliga och privata utförare, vilket kommer att leda till ökade kostnader på kort sikt. Famna instämmer inte med utredningens bedömning utan ser att idéburna utförare riskerar en utökad administrativ börda samt ökade kostnader över tid.

Vidare konstaterar utredningen i konsekvensanalysen att det är svårt att säkert säga hur det kommer att påverka små, respektive stora, privata utförare och att omställningsarbetet sannolikt kan komma att bli mer kännbart för små än för stora verksamheter, vilket initialt skulle kunna påverka små organisationers konkurrensförmåga i förhållande till stora företag. Utredningen framhåller att det är svårt att uppskatta kostnaderna för omställningsarbetet, men att det kan hanteras inom ramen för kommunernas upphandling av tjänster. Famna vill poängtera att det är mycket viktigt att det utgår en ekonomisk ersättning till samtliga merkostnader för den administrativ börda kopplat till registret, oavsett varaktighet av detta merarbete. Det finns en stor andel små idéburna utförare som inte ska missgynnas av datainsamlandet. Vidare understryker Famna, i enlighet med nämnda branschorganisationer, kommunernas roll som uppdragsgivare, och att dubbelarbete bör undvikas vid insamlandet av data till socialtjänstdataregistret och att en teknikneutral väg bör väljas.

Avslutningsvis vill Famna förtydliga att det i annan regi än det offentliga finns två typer av utförare, privata men också idéburna utförare. Sedan 1 januari 2023 finns en lagstadgad definition på idéburen utförare i den offentligt finansierade välfärden. Det är en juridisk person som inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region, har ett syfte som är allmännyttigt och bedriver eller har för

avsikt att bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet samt inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning. En unik funktion som idéburna aktörer har i det svenska samhället är att de bedriver vård och omsorg utifrån en idé om att göra mer för fler och fyller igen de hål i samhällsbygget som det offentliga inte klarar av, eller som privata vinstdrivande aktörer anser är ekonomiskt ogynnsamma.

Famna föreslår att denna skillnad framgår i socialtjänstdataregistret, dvs att det framkommer om en utförare är idéburen eller privat. Att få syn på driftsskillnader kan ge oss värdefull kunskap om insatser och aktiviteter som utförs i annan än offentlig regi.

Famna tackar för möjligheten att lämna synpunkter på ovanstående remiss men avstår från att kommentera förslagen i övrigt.

På Famnas vägnar,

Aleksandra Wasso
Sakkunnig idéburen välfärd